

Oplegvel Informatienota

Portefeuille R. van Doorn
Auteur drs. W.J.M. Kok
Telefoon 5113314 E-mail: wjmkok@haarlem.nl
WZ/OGV Reg.nr. 2011/205553
GEEN bijlagen kopiëren: flyer wordt uitgereikt
B & W-vergadering van 13 september 2011

Onderwerp

Nationale Benchmark Rioleringszorg 2010, resultaten Haarlem

DOEL: Informeren

De resultaten van de **Nationale Benchmark Rioleringszorg 2010** zijn van belang voor het riolerings- en grondwaterbeleid van de gemeente. Het is daarom belangrijk dat het college de Cie. Beheer hierover informeert.

B&W

1. Het college neemt kennis van Benchmark Rioleringszorg 2010, Gemeenterapport Haarlem
2. Het college informeert de commissie Beheer over dit onderwerp

Informatienota

Onderwerp: resultaten Haarlem nationale benchmark rioleringszorg 2010

Reg. Nummer: 2011/205553

1. Inleiding

Eind februari 2011 zijn de definitieve resultaten van de landelijke Benchmark Rioleringszorg 2010 opgeleverd. De benchmark is een vergelijkend onderzoek onder gemeenten, uitgevoerd door Stichting Rioned, in opdracht van het ministerie van VROM en VNG, naar de toestand van de rioleringszorg in Nederland. De benchmark biedt de mogelijkheid de rioleringszorg te beoordelen en beleid en beheer & onderhoud er eventueel op aan te passen.

De benchmark bestaat sinds 1996 en is gezaghebbend in de Nederlandse rioleringszorg. Voor het eerst hebben alle Nederlandse gemeenten aan de benchmark deelgenomen. In vier deelprodukten is de toestand van de rioleringszorg beschreven:

1. Een koepelrapport (150 pp, beschrijving landelijk niveau)
2. Provincierapporten (beschrijving provinciaal niveau)
3. Gemeenterapporten (beschrijving rioleringszorg gemeente; 4 pp.)
4. een alléén voor deelnemers toegankelijke landelijke database

Het doel van de benchmark is het **identificeren van verbeteringsmogelijkheden in de eigen rioleringszorg. Voor Haarlem betekent dat:**

1. Leren waar Haarlem staat met haar rioleringszorg in vergelijking tot anderen
2. Conclusies trekken hoe Haarlem haar rioleringszorg kan verbeteren

2. Kernboodschap

De benchmark maakt vergelijkingen mogelijk tussen Haarlem en vergelijkbare gemeenten. Onder vergelijkbaar wordt verstaan: gemeenten van gelijke grootte, gelijke mate van stedelijkheid, vergelijkbare stelselleeftijd en grondslag/bodemgesteldheid.

Kort samengevat wordt in het gemeenterapport over Haarlem het volgende gezegd:

De toestand van de Haarlemse rioleringszorg is vergeleken op 3 hoofdaspecten:

1. stelselkenmerken (beleid, onderzoek en personeel)
2. kwaliteit en functioneren van de rioleringszorg (basisinspanning, klachten/storingen, programma's)
3. financiële aspecten (rioolheffing, investeringen en beheerkosten)

- Haarlem valt in de categorie “zeer grote gemeenten” (> 150.000 inw.)
- Haarlem is één van de sterkst verstedelijkte gemeenten in Nederland

- Haarlem heeft relatief veel “slechte grond” (veen/klei)
- Haarlem heeft een klassiek rioolstelsel (95% gemengd stelsel - vrijverval)
- Haarlem heeft haar beleid in plannen vastgelegd en er zijn bestuurlijke afspraken met Rijnland over optimalisatie van de afvalwaterketen
- Haarlem heeft, per 1 januari 2010, 40% van de emissie afspraken met Rijnland gerealiseerd, veel minder dan vergelijkbare gemeenten en t.o.v. het landelijke gemiddelde ¹.
- Haarlem heeft tussen 2006 en 2009 relatief veel vervangen en weinig omgebouwd (afkoppelen)
- Haarlem investeert de komende 5 jaar ongeveer het dubbele in vergelijking met soortgelijke gemeenten
- Haarlem heeft relatief weinig gemaalstoringen en weinig verstoppingen
- Haarlem heeft minder klachten en meldingen dan vergelijkbare gemeenten
- Haarlem neemt maatregelen om toekomstige wateroverlast tegen te gaan.
- Haarlem heeft een relatief lage formatie binnendienst en een relatief kleine buitendienst t.o.v. het landelijk gemiddelde ²
- Haarlem heeft een relatief lage rioolheffing per meerpersoonshuishouden

3. Consequenties

Op grond van bovenstaande conclusies zijn plus- en minpunten aan te wijzen. Beiden geven aanleiding tot de volgende conclusies:

1. Pluspunten voortzetten
 - a. wateroverlastbestrijding riolering en grondwater continueren (beleid)
 - b. kwaliteit en technisch functioneren van de riolering, en het beheer en onderhoud minstens op het huidige peil houden (beleid en beheer&onderhoud)
2. Minpunten aandacht geven
 - a. milieudoelstellingen (beleid)
 - b. personele bezetting (beleid)

¹ *OPMERKING ! Dit lage realisatiepercentage is enerzijds het gevolg van een late start van de gemeente in het verleden (periode vóór 2007) om maatregelen te treffen voor de basisinspanning; en door tussentijdse ingrijpende beleidswijzigingen (BBB's vervangen –niet bouwen-) ten gunste van afkoppelprojecten.*

² *OPMERKING ! Vanwege de lage vaste formatie, wordt veel werk verricht door ingehuurde krachten, met name bij rioleringsbeleid en bij dagelijks beheer. In het nieuwe GRP 2012-2017 wordt de benodigde omvang van de personele bezetting uitgewerkt, waarbij het begrip “werken in regie” als een mogelijk uitgangspunt wordt meegenomen.*

De pluspunten zijn een kwestie van continuering van huidig beleid en werkwijze. Aandacht blijft nodig om deze punten op peil te houden en te versterken. Daarvoor worden doelen in het nieuwe gemeentelijke rioleringsplan (GRP) opgenomen (2012).

Extra aandacht voor milieudoelstellingen

De milieudoelstellingen van de Haarlemse riolering (basisinspanning) lopen ver achter. De belangrijkste middelen om dit te behalen zijn het bouwen van bergbezinkbassins en afkoppelprojecten. In het GRP zal dit het belangrijkste doel, of één van de belangrijkste doelen zijn.

OPMERKING: De waterwet beschrijft 3 water zorgplichten voor gemeenten: de afvalwater-, hemelwater- en grondwaterzorgplicht. Alle aanleg, beheer en onderhoud in het kader van de zorgplichten (riolering en drainage), wordt bij gemeenten volledig gefinancierd uit de nieuwe verbrede rioolheffing (sinds 2010). Dit een doelheffing: inkomsten uit de rioolheffing mogen alléén aangewend worden voor dekking van uitgaven voor de drie zorgplichten. Dit houdt tevens in dat niet méér rioolheffing geheven mag worden dan er uitgaven zijn. Dit jaar streeft Haarlem naar 100% kostendekkendheid voor de rioleringsuitgaven (nu 97%). Het temporiseren of schrappen van rioleringsprojecten heeft slechts invloed op de rioolheffing. Besparingen op rioleringsprojecten kunnen wettelijk gezien niet voor andere doeleinden worden aangewend.

Extra aandacht voor personele bezetting

Haarlem heeft een relatief kleine binnen- en buitendienst vgs. de benchmark. De verbrede rioleringszorg verzwaart de rioleringstaken de komende tijd. Dit is een zorgpunt.

4. Vervolg

In 2011 worden belangrijke stappen gezet met het nieuwe gemeentelijke rioleringsplan. Het bestuur wordt vanaf het beginstadium meegenomen. In dat kader komen de minpunten aan de orde.

5. Bijlagen

xxx ex. van het Gemeenterapport Haarlem Benchmark Rioleringszorg 2010.

Benchmark Rioleringszorg

Meten, vergelijken en verbeteren

**100%
DEELNAME**

Gemeenterapport 2010 Haarlem

De Benchmark rioleringszorg is de landelijke prestatievergelijking waarmee gemeenten inzicht geven en krijgen in de kenmerken en prestaties van hun riolering(szorg). Alle 430 gemeenten nemen deel.

De benchmark vloeit voort uit de wens van gemeenten om (1) transparant te zijn over hun dienstverlening naar burgers, bestuurders en andere belanghebbenden, en (2) vanuit onderlinge vergelijking te komen tot verdere verbetering van de invulling van hun watertaken.

De uitkomsten zijn op drie manieren beschikbaar:

- Individuele uitkomsten van gemeente Haarlem in vergelijkend perspectief staan in dit gestandaardiseerde rapport.
- Het koepelrapport *Riolering in Beeld 2010* geeft achtergrondinformatie en uitkomsten voor de gehele sector.
- Op www.benchmarkrioleringszorg.nl is de database met benchmarkgegevens beschikbaar om zelf selecties en analyses te maken.

Typering van uw gemeente: Haarlem

Haarlem is een zeer grote, zeer sterk stedelijke gemeente in West-Nederland, voornamelijk gelegen op zeer slechte grond (veen/kleiveen). Er ligt relatief veel gemengd en relatief weinig mechanische riolering. De rioolheffing 2010 per meerpersoonshuishouden is lager dan gemiddeld.

Er is de afgelopen jaren gemiddeld geïnvesteerd in vervanging en verbetering van het stelsel en de beheerkosten zijn gemiddeld.

Haarlem kende afgelopen jaren situaties met

wateroverlast en neemt maatregelen om toekomstige wateroverlast tegen te gaan. In de afgelopen decennia zijn milieu- en waterkwaliteitsdoelstellingen steeds belangrijker geworden. De gemeente voldoet per 1 januari 2010 voor 40% aan de emissieafspraken met de waterbeheerder.

Hieronder worden enkele kenmerken van uw gemeente vergeleken met uw regio en heel Nederland. De verklarende factoren vormen het criterium voor de referentiegroepen in de figuren verderop in het rapport.

Verklarende factoren	Haarlem	Gemiddeld voor de regio*	Gemiddeld voor Nederland
Aantal inwoners (1-1-2010)	149.549	219.710**	38.561
Mate van stedelijkheid (2009, adressen per km ²)	3.198 (zeer sterk stedelijk)	1.536 (sterk stedelijk)	952
Leeftijd vrijvervalriolering (jaar)	38,3	38,2	30,1
Grondsoort	veen/kleiveen		
Stelselkenmerken	Haarlem	Gemiddeld voor de regio*	Gemiddeld voor Nederland
Lengte vrijvervalriolering (km buis)	464	158	209
Aantal gemalen per 100 km vrijvervalriolering	2,6	5,1	16,6
Lengte vrijvervalriolering per huishouden (m)	6,6	6,6	14,1
Lengte mechanische riolering per huishouden (m)	0	1	4,2
Rioolheffing per meerpersoonshuishouden	€ 115	€ 131	€ 165
Rioolheffing per m riolering	€ 17	€ 16	€ 13
Vervangingswaarde rioelstelsel	€ 426.000.000	€ 718.000.000**	€ 77.122.000.000**

* Regio-indeling volgens COROP. Uw regio is Agglomeratie Haarlem.

** Dit zijn totalen, geen gemiddelden.

(versie 9/2/2011)

Volksgezondheid, droge voeten en milieu

De rioleringszorg, de invulling van de gemeentelijke zorgplichten voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater, is een kerntaak van gemeenten. De zorg voor een goede verwerking van afvalwater, hemelwater en grondwater is complex en vraagt lokaal maatwerk.

Afvalwater heeft dankzij de riolering in Nederland geen negatieve impact meer op de (volks)gezondheid. De vorm en grootte van de riolering, en daarmee de kosten, worden vooral bepaald door de afvoer van (pieken) in hemelwater: het houden van "droge voeten". Dat gebeurt ondergronds, en bovengronds door een slimme inrichting van wegen en openbare ruimte.

In dit rapport vindt u een selectie van uitkomsten van Haarlem ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Dat wordt als volgt weergegeven:

Gebiedsvergelijkingen

- Haarlem (Gmt. 392)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Haarlem
- Vergelijkbare stedelijkheid als Haarlem
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Haarlem
- Vergelijkbare bodemsoort als Haarlem
- Nederland

Gemeentegrootte

- groot. 1: < 10.000 inw.
- groot. 2: 10.000 < 20.000 inw.
- groot. 3: 20.000 < 50.000 inw.
- groot. 4: 50.000 < 100.00 inw.
- groot. 5: > 100.000 inw. (incl. Haarlem)

Mate van stedelijkheid

- sted. 1: landelijk
- sted. 2: weinig stedelijk
- sted. 3: matig stedelijk
- sted. 4: sterk stedelijk
- sted. 5: zeer sterk stedelijk (incl. Haarlem)

Gemiddelde leeftijd vrijvervalstelsel

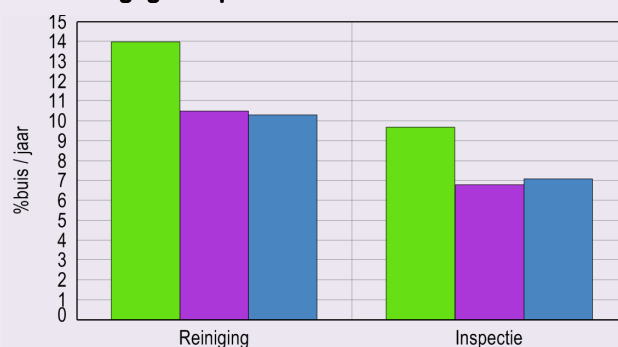
- leeft. 1: < 20 jaar
- leeft. 2: 20 < 25 jaar
- leeft. 3: 25 < 30 jaar
- leeft. 4: 30 < 40 jaar (incl. Haarlem)
- leeft. 5: > 40 jaar

% Bodemklasse

- bodem. 1: < 25 % slappe bodem
- bodem. 2: 25 < 50 %
- bodem. 3: 50 < 75 %
- bodem. 4: >= 75 % (incl. Haarlem)

Stelselkenmerken en organisatie

Reiniging en Inspectie

Rioolreiniging is voor alle gemeenten een reguliere beheeractiviteit. Uw gemeente reinigt jaarlijks relatief veel. Het bepalen van de fysieke toestand van stelsels met riolinspectie, doet uw gemeente relatief veel.

Onderzoek

	Gmt.	NL
Meten aan overstorten	ja	83%
Metten in het stelsel	ja	41%
Sturing van het stelsel (real-time control)	nee	11%

Door onderzoek is inzicht te verkrijgen in het hydraulische en het milieutechnische functioneren van de riolering. Gemeente Haarlem meet aan de overstorten en in het stelsel.

Planvormen en samenwerking

	Gmt.	NL
Gemeentelijk rioleringsplan	ja	100%
Waterplan	ja	73%
Optimalisatiestudie afvalwatersysteem	ja	58%
Afvalwaterakkoord/bestuurlijke afspraken	ja	73%
Afkoppelplan	ja	46%

Haarlem heeft haar beleid en geplande maatregelen vastgelegd in een waterplan en een afkoppelplan en het (wettelijk voorgeschreven) GRP. Er zijn bestuurlijke afspraken met het waterschap over optimalisatie van de afvalwaterketen.

Personele formatie binnen- en buitendienst

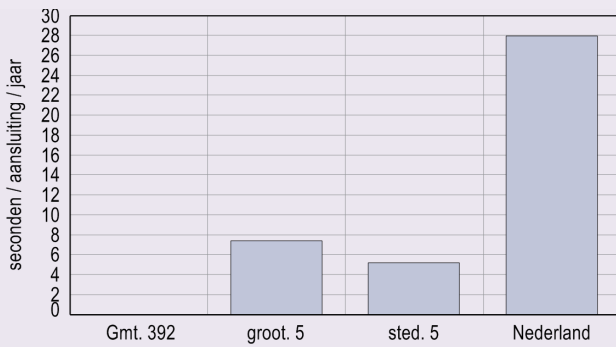
	Gmt.	groot. 5	bodem. 4	NL
Binnendienst (fte per 100 km systeembuis)	1,0	1,3	1,7	1,4
Buitendienst (fte per 100 km systeembuis)	0,0	0,9	1,3	1,0

De formatie binnendienst is gedefinieerd inclusief vaste inhuur en exclusief tijdelijke inzet op projectbasis. Uw gemeente heeft een relatief lage formatie binnendienst. Uw buitendienst is relatief klein t.o.v. het landelijke gemiddelde.

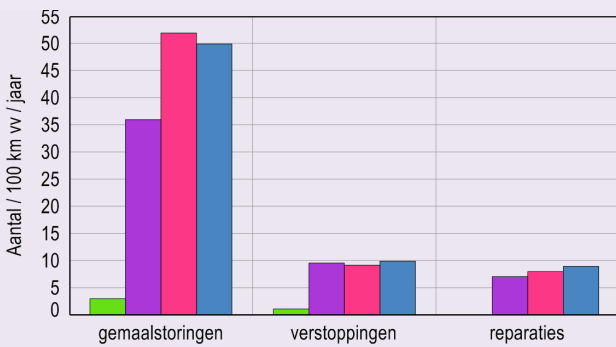
Kwaliteit en functioneren

Uitvalduur in seconden per aansluiting per jaar

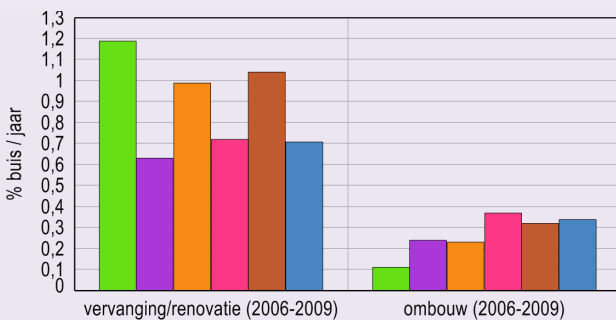
De tevredenheid over de riolering is mede gebaseerd op de afvoerezekerheid van het systeem. De afvoer van afvalwater is in Nederland vrijwel altijd probleemloos. Haarlem heeft in de benchmark geen gegevens over uitvalduur aangeleverd.

Technisch functioneren vrijvalstelsel

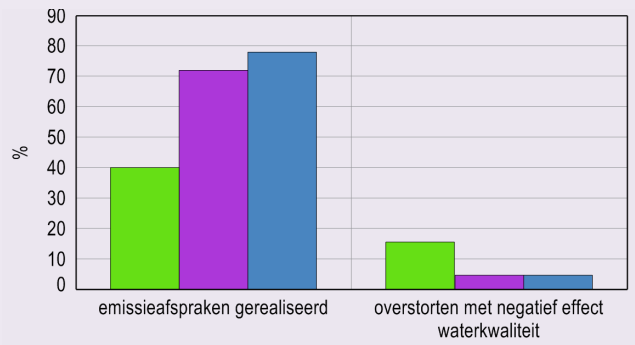
Indicatoren voor het technisch functioneren van de riolering zijn het aantal gemaalstoringen, het aantal verstoppingen en het aantal uitgevoerde reparaties per 100 km buis vrijval. Haarlem wordt daarbij vergeleken met de referentiegroepen.

Gerealiseerde vervanging

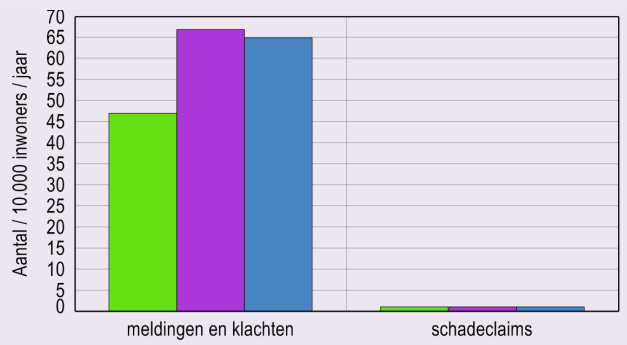
Verouderde riolering wordt vervangen of gerenoveerd. Of ter verbetering omgebouwd, bijv. van gemengd naar gescheiden. Haarlem heeft tussen 2006 en 2009 relatief veel vervangen, en relatief weinig omgebouwd.

Waterkwaliteit (2009)

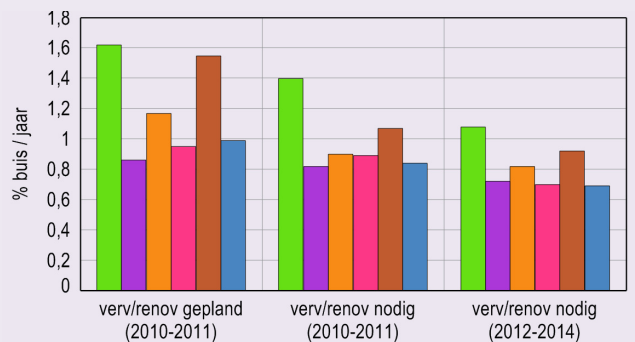
Emissies via overstorten hebben meestal een negatieve invloed op de waterkwaliteit van het oppervlaktewater. Gemeenten nemen - vaak met de waterbeheerder - maatregelen om dat in de toekomst te voorkomen.

Meldingen en claims (2009)

Indicatoren voor de tevredenheid van burgers en de kwaliteit van het stelsel zijn het aantal meldingen en klachten, en het aantal schadeclaims. Haarlem wordt vergeleken met gemeenten van vergelijkbare grootte en het landelijk gemiddelde.

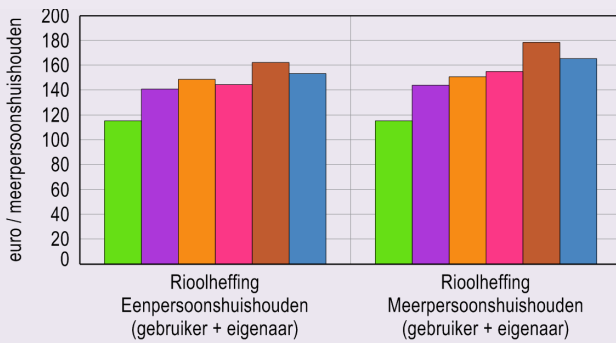
Toekomstige vervanging en renovatie

Ook in de toekomst staat de gemeente voor de keuze om verouderde riolering te vervangen, te renoveren of om te bouwen (verbeteren). Haarlem moet relatief veel vervangen/renoveren en is dat ook van plan.

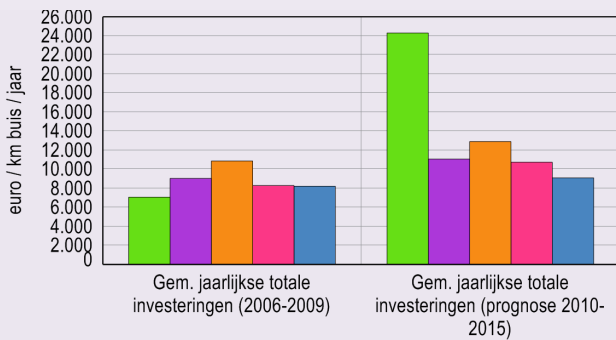
Financiën

Rioolheffing

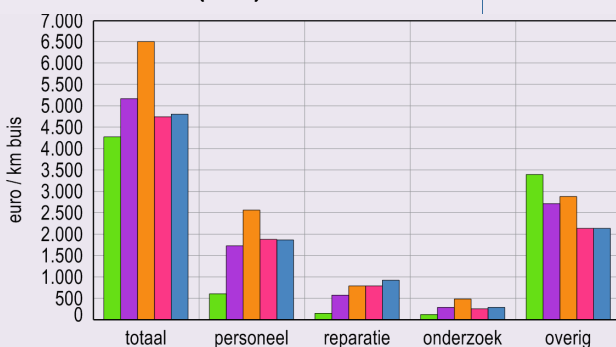
De hoogte van de rioolheffing van Haarlem voor zowel een éénpersoons- als een meerpersoonshuishouden in 2010 is uitgezet tegen die van referentiegroepen. Let op: voor goede onderlinge vergelijking zijn ook de kostendekkendheid en de lange termijn ontwikkeling noodzakelijk.

Gemiddelde jaarlijkse investeringen

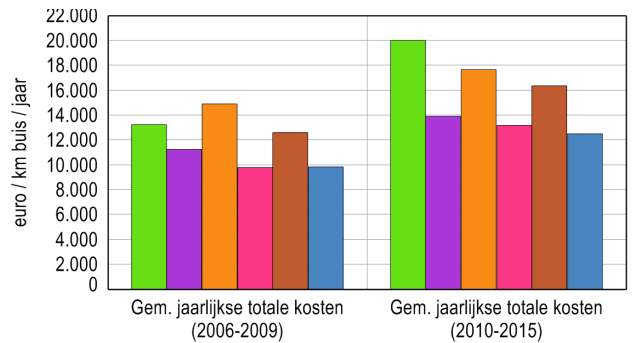
De gemiddelde investering per jaar over de jaren 2006 t/m 2015 van Haarlem worden hier vergeleken met de referentiegroepen en het landelijk gemiddelde. De investeringen zijn uitgedrukt per km buis vrijvervalriool.

Beheerkosten (2009)

Beheerkosten zijn kosten voor beheer, personeel, onderzoek, reparaties en overig (zoals aan riolering toegerekende kosten voor straatvegen, bestrating, baggeren). De beheerkosten per km buis in 2009 zijn in lijn met het landelijk gemiddelde.

Totale jaarlijkse kosten

De totale kosten zijn de som van beheerkosten, kapitaallasten en kosten voor direct afgeboekte investeringen. De totale kosten per km systeembuis in Haarlem zijn de afgelopen jaren hoog in vergelijking met het landelijk gemiddelde.

Gebiedsvergelijkingen

- Haarlem (Gmt. 392)
- Vergelijkbare gemeentegrootte als Haarlem
- Vergelijkbare stedelijkheid als Haarlem
- Vergelijkbare stelselleeftijd als Haarlem
- Vergelijkbare bodemsoort als Haarlem
- Nederland

Conclusies trekt u zelf

U vindt hier geen aanbevelingen en conclusies. Benchmarking betekent namelijk dat u zelf aan het werk gaat met de gegevens, uitkomsten en verklarende factoren.

De rapportage is gestandaardiseerd en biedt voor elke gemeente dezelfde indicatoren. U geeft zelf reliëf aan de uitkomsten. Zo kunnen aan verschillen tussen gemeenten diverse oorzaken ten grondslag liggen. In dit rapport zijn er enkele verkend. De resultaten zijn derhalve indicaties ten behoeve van eerste oordeelsvorming, het stellen van goede vragen en uitgangspunt voor verdieping in het Leer- en verbetertraject.

En nu: het leertraject!

De VNG en Stichting RIONED moedigen u aan om met andere gemeenten aan de slag te gaan met zelfgekozen onderzoeksvragen. Via www.benchmarkrioleringszorg.nl vindt u de online database van de benchmark en het actuele aanbod aan leeractiviteiten. U kunt daar zelf ook uw vragen en ervaringen inbrengen. Daar kunnen anderen weer van leren. Kortom: U bent aan zet!

Stichting RIONED
Postbus 133, 6710 BC Ede
telefoon 0318 631 111, fax 0318 633 337
e-mail benchmark@rioned.org
websites www.riool.net en
www.benchmarkrioleringszorg.nl

Stichting RIONED organiseert de Benchmark Rioleringszorg in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

